

Эҳром ҳолатида атр ва хушбўй нарса истеъмол қилишнинг ҳукми

05:00 / 16.01.2017 4907

Эҳромга киргандан кейин муҳрим зийнатли кийим, атр ва хушбўй нарсаларни истеъмол қилиши ҳаромдир. Эркак киши тикилган кийимларни кийиши ҳаром бўлади.

آمَّا مَلَسَ وَهُيَلَعُوْلَلَا يَلَصِ يَبَنَلَلَأَسَ الْجَرَنَأَدَنَعُوْلَلَأَيَضَرَ رَمَعَ نَبَا نَعَوَ
سَنَارَبَلَأَلَوَ مَئَامَعَلَأَلَوَ صَيَمَقَلَأَ سَبَلَيَأَلَلَأَقَافَ بَأَيَّثَلَأَ نَمَ مَرَحَمَلَأَ سَبَلَيَ
اَمَهَعَطَقَيَلَوَنَيَفُخَلَأَ سَبَلَيَلَفَنَيَلَعَنَ دَجَيَأَلَ دَحَأَلَإِ فَافَحَلَأَلَوَ دَاوَسَلَأَلَوَ
قَفَّتَمَ سَرَوَ وَأَنَارَفَعَزَهَسَمَ اَيَّيَشَ بَأَيَّثَلَأَلَوَنَيَبَعَكَلَأَ نَمَ لَفْسَأَ
عَيَّلَعَهَ.

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

“Бир киши Набий соллаллоҳу алайҳи васалламдан муҳрим қандай кийимларни кийса бўлади деб сўради. Шунда у зот: “Муҳрим кўйлак, салла, кулоҳ дўппи, савод, маҳси ва заъфарон ҳамда варс суртилган кийимлардан бирортасини ҳам киймайди. Лекин, маҳсидан бошқа оёқ кийими йўқ бўлган киши маҳсисини кийиб ошиқдан пастроғидан қирқиб олади” (Муттафақун алайҳ).

Атр билан хушбўй нарсаларни истеъмол қилиш эркагу аёлга бирдек ҳаром ҳисобланади. Чунки, эҳромга киргандан кейин инсон дунёнинг барча нарсаларидан ўзини тийиб, Аллоҳ таолога муқарраб бўлишга фориғ бўлиши лозим. Шундан кейин Аллоҳ таолони улуғлаб талбия лафзларини узуулуксиз айтишга ҳукм қилинади.

БАДАН ВА КИЙИМНИ ХУШБЎЙ ҚИЛИШ ҲУКМИ

Эркак ёки аёл киши эҳромга киргандан кейин хушбўй нарсаларни истеъмол қилишлари ҳаром бўлади. Муҳрим киши хушбўй нарсаларни баданига ҳам, кийимига ҳам суртиши бирдек ҳаром ҳисобланади.

اعي مج ندبلا او بوثلا يف بي طلا هيلع مرح دقف مرح اذاف.

“Киши эхромга киргач кийимиға ҳам, баданиға ҳам хүшбүйлик суртиши ҳаром ҳисобланади” (Масаликун наасик).

БОШ, ЮЗ ВА КАТТА АЪЗОЛАРНИ ТҮЛИҚ ХУШБҮЙЛАНТИРИШ

Эхром ҳолатида катта аъзони тұлық хушбүй қилиш жаримасига қон лозим бўлади. Катта аъзолар сирасига бош, юз, билак, кафт, сақол кабилар киради. Шунинг учун юқоридагилардан қайси бирини хушбой қилинса, жаримасига қон лозим бўлади. Гарчи, хушбўйлик суртганидан кейин ортидан ювиб ташласа ҳам.

مفلل او ٽيحلل او هجول او سأرلاك داز امف هئاضعا نم الـماك اريـبـك اوـضـعـ بـيـطـ نـافـ
هـتـعـاـسـ نـمـ هـلـسـغـ نـاوـ مـدـ هـيـلـعـفـ كـلـذـ وـحـنـ وـدـيـلـ اوـ دـوـضـعـلـ اوـ ذـخـفـلـ اوـ قـاسـلـ اوـ

“Агар аъзоларидан каттасини түлиқ хушбўйлантирса, боши, юзи, сақоли, оғизи, болдири, сони, билаги, қўли ва шу кабиларни. Зиммасига қон вожиб бўлади. Гарчи суртагандан кейиноқ ювиб ташласада” (Ғунния жадийд).

Катта аъзоларни тўлиқ ҳолатда хушбўй қилишда хушбўйликни қалин суртадими ёки сийрак суртадими барибир қон лозим бўлади. Хуллас, катта аъзонинг ҳаммасига озми, кўпми атр суртиш билан қон лозим бўлади.

نیعل او نذال او فنال اک ریغصلما وضعلا هلقا مکح یفو و ڈقدص هرثکا ولو هلقا یفو
ال وضعلا ب ذئنیح ڈربعلانال الیلقدبیطلاناك اذا هذه مث براشل او عبسال او
مد ریغص وضع یف اذکو ہعبر نم لقا ولو هلقا یف ف اریثک ناك ناف بیطلاب
حیحصلما وہ اذھو وضعلا ب ال بیطلاب ذئنیح ڈربعلانال

“Агар хушбүйлик оз бўлиб, аъзонинг кўпроқ қисмига суртилса садақа вожиб бўлади. Бурун, қулоқ, кўз, бармоқ, мўйлов каби кичик аъзолар ҳам оз хушбўйликнинг ҳукмига киради. Хушбўйлик оз бўлган пайтда эътибор аъзога қаратилади, хушбўйликка эмас. Аъзонинг барчасига хушбўйлик суртилса, оз бўлсада қон вожиб бўлади. Агар хушбўйлик кўп бўлиб, аъзонинг озроғига суртилса, гарчи катта аъзонинг тўртдан биридан озроқ бўлса ҳам қон вожиб бўлади. Шунингдек, кичкина аъзоларда ҳам. Чунки, хушбўйлик кўп бўлган вақтда эътибор хушбўйликка бўлиб, аъзонинг катта-кичиклигига қаралмайди. Шу гап саҳиҳроқдир” (Ғуния жадийд).

КИЧИК АЪЗОГА ХУШБҮЙ СУРТИШ

Кичик аъзолар сирасига бурун, қулоқ, кўз, бармоқ, мўйлов ва бошқалар киради. Агар кичик аъзолардан бирига хушбўй суртилса, хушбўй нарсани оз ёки кўплигига эътибор берилади. Агар хушбўй нарсанинг миқдори кўп бўлса, қон вожиб бўлади. Агар хушбўй нарсанинг миқдори кам бўлса, садақа вожиб бўлади. Оз ёки кўп деб ҳукм қилишда қарагувчининг ўзига ҳавола қилинади. Агар қарагувчининг эътиборида хушбўйлик анқиб турса, хушбўйлик кўп деб ҳукм қилинади. Аксинча бўлса оз деб ҳукм қилинади.

اريڭ بى طلا ناك ناو بى طلاب ال وضعلاب ۋەربىلىق بى طلا ناك نا مۇسفن يىف بى طلا نا (هلوقا). حىحىسىلار وە اذە وضعلاب ال بى طلاب ۋەربىلىق ام لىلىقلار او الىلىق هوسفن يىف ناك ناو رەظانلار ئەرثىتىسى ثىرىجى بى ارىڭ سانلىلار ئەلقىتسىي.

“Хушбўйлик оз бўлса, аъзога эътибор қилинади. Аъзо катта бўлса, қон вожиб бўлиб, кичик бўлса, вожиб бўлмайди. Хушбўйликка эътибор қаратилмайди. Агар хушбўйлик кўп бўлса, хушбўйликка эътибор қилиниб аъзога эътибор қилинмайди. Шу гап сахиҳдир. Агар хушбўйликқарагувчи кўп санайдиган даражада кўп бўлса, кўпдир. Агар одамлар оз деб биладиган даражада оз бўлса, оздир” (Манаасикул қориј).

АЪЗОНИ ТҮРТДАН БИРИНИ ХУШБҮЙ ҚИЛИШ

Бош, юз ва сақол каби аъзолар катта аъзо дейилади. Агар ушбу катта аъзолардан бирининг тўртдан бири хушбўй қилинса, хушбўйликнинг миқдорига эътибор берилади. Агар хушбўйликнинг миқдори кўп бўлса қон вожиб бўлади. Агар хушбўйликнинг миқдори кам бўлса, садақаи фитрни ўзи кифоя қиласди.

Кичк аъзоларга суртилган хушбўйликнинг миқдори кўп бўлса, қон вожиб бўлади. Агар хушбўйликнинг миқдори кам бўлса, садақа вожиб бўлади. Кўплаб фақиҳлар бошнинг тўртдан бири ёки бирор аъзонинг тўртдан бирига хушбўй суртиш қонни вожиб қиласди деганлар. Бу гап

хушбўйликнинг миқдори кўп эканлиги эътиборидан айтилинган.

Қайси ўринларда кичик аъзони хушбўйлантирилса ёки катта аъзоларнинг тўртдан бирини хийшбўй қилинса, садақа бериш кифоя қилади, дейилган бўлса, у ўринда хушбўйликнинг миқдори оз эканлиги эътиборга олингандигандир.

يَلَعَفْ رَهْيُّجَلَلْ أَنْمَرْدَقْبَ وَأَبِرَّا شَلْ لَمَبَّيَطْ أَذِلَعْضَوْمَ يَفْ يَقْتَنْمَلَأِ يَفْ
كَلْ كَحْعَبْرَلَا يَطْعَأْ، مَدْهَيَلَعَفْ سَارَلْ لَغْبُرَ رَأْدَقْمَبَّيَطْ أَذِلَعْضَوْمَ يَفَوْ، قَدَصْ
قَلْحَلَأِ يَفْ آمَكْ

“Мунтақо” да бир ўринда айтилади: “Агар мўйлов ёки унинг миқдорича сақолдан хушбўйлантирса, зиммасига садақа вожиб бўлади” ва яна бир ўринда: “Бошнинг тўрдан бирининг миқдоричасини хушбўйласа, зиммасига қон вожиб бўлади. Ҳалқум каби тўртдан бирга бошнинг ҳаммасини ҳукми берилган” (Бдоиус саноиъ).

ةقدصل ا همزلت كلذ نم لقا ناك ناو مدل ا همزلي ذخفل ا واقاسلا عبر بيط اذا
بيطل ا سفن يف ةرثكل او ٖلقل ا ربتع ا رفعج وب ا ماما لا خيشل او.

“Болдирни ёки сонни тўртдан бирини хушбўй қилса, зиммасига қон лозим бўлади. Тўртдан биридан озроғини хушбўйлантирса, садақа лозим бўлади. Шайх Имом Абу Жаъфар Таҳовий раҳматуллоҳи алайҳ хушбўйликда оз ёки кўпликни эътиборга олганлар, яъни кўп хушбўйлик кичик аъзога суртилса ҳам қон лозим бўлади”
(Татархония).

اده مث براشل او عبسال او نيعل او فنالاک ریغصل او وضعل او هلقا مکح يفو
بيطلاب ال وضعلاب ذئنيج ٖربعل او نال اليلق بيطلاب تناناك اذا

“Катта аъзонинг оз қисмига суртилганнинг ҳукмидадир, бурун, қулоқ, кўз, бармоқ ва мўйловлар. Бу нарса хушбўйлик оз бўлган суратдадир. Чунки, хушбўйлик оз бўлган суратда аъзога эътибор берилиб, хушбўйликка эътибор берилмайди” (Ғуния жадийд).

КАТТА АЪЗОНИНГ БАЪЗИСИГА ХУШБЎЙ СУРТИШНИНГ ҲУКМИ

Катта аъзонинг баъзисига хушбўйлик суртилиш борасида келган батафсил қавл қуидагичадир:

Агар хушбўйликнинг миқдори кўп бўлиб, ктта аъзонинг тўртдан бирига суртилган бўлса, қон лозим бўлади. Агар тўртдан биридан кам бўлса, садақаи фитр лозим бўлади. Агар хушбўй нарсанинг миқдори кам бўлса, аъзога эътибор берилади, яъни аъзонинг миқдорига қараб қоннинг қиймати лозим бўлади. Шунга биноан атрнинг миқдори кам бўлиб, уни тўлиқ бир аъзога суртилса, қон вожиб бўлади. Агар аъзонинг тўртдан уч қисмига хушбўй суртилса, бир қўйнинг қийматидан тўртдан уч қисми зиммасига лозим бўлади. Масалан, тўрт юзминглик қўй бўлса, уч юз мингини садақа қилади. Агар аъзонинг ярмига хушбўй суртилса, қўйнинг қийматини ярмини бериш лозим бўлади. Бу ҳолат аъзонинг тўртдан биригача давом этади. Тўртдан биридан камида эса садақа вожиб бўлади.

ذخفل او قاسل او سأرل اك الـمـاـك اوـصـعـ نـاـكـ نـاـ بـيـطـ مـارـحـ الـاـ دـعـ بـيـطـ وـلـفـ
فـصـنـ نـاـكـ نـاـ يـنـعـ يـ كـلـ ذـرـدـقـبـ ـقـدـصـ هـيـلـعـفـ لـمـاـكـ وـصـعـ نـوـدـ نـاـكـ نـاـوـ مـهـيـلـعـفـ
عـبـرـ ـقـمـيـقـ رـدـقـ هـيـلـعـ نـاـكـ وـضـعـ عـبـرـ نـاـكـ وـلـوـ ـاـشـ فـصـنـ ـقـمـيـقـ رـدـقـ هـيـلـعـ نـاـكـ وـضـعـ
لـمـعـيـفـ رـابـتـعـ الـاـ اـذـهـىـلـعـ ـاـشـ.

“Эхромга кирганидан кейин хушбўйлик билан хушбўйланса ва у аъзо бош, болдир, сон каби тўлиқ бир аъзо бўлса, зиммасига қон вожиб бўлади. Агар тўлиқ бир аъзодан озроқ бўлса, ўша аъзонинг миқдорича қўйнинг қийматидан садақа қилиш вожиб бўлади, яъни агар хушбўйланган аъзо катта аъзонинг ярми бўлса, зиммасига қўйнинг ярм қийматини садақа қилиш вожиб бўлади. Агар хушбўйланган аъзо катта аъзонинг тўртдан бири бўлса, қўйнинг тўртдан бирини қиймати лозим бўлади. Шунга қиёсан амал қилинаверади” (Масаалик фил манаасик).

ХУШБЎЙ ҚИЛИНГАН АЪЗОЛАРНИ ЖАМЛАБ КЎРИШ

Агар баданни барча аъзоси тўлиқ хушбўй қилинса ҳам битта қон лозим бўлади ва катта аъзони тўлиқ хушбўй қилинса ҳам битта қон лозим бўлади.

Агар турли аъзони баъзисига хушбўй суртилса, барчаси бир жойга жам қилиниб кўрилади. Агар тўлиқ бир катта аъзога, яъни бош, юз кабиларга

тенг бўлса, қон лозим бўлади. Агар бир аъзодан кам бўлса, ўша миқдорда қоннинг қиймати берилади.

الماك اوضع غلب نا رظننيو هلك كلذ عمجي ٰقرفتم ءاضعا يف بيطلاناك ولو عمجا ءاضعا الا اذا هردىق ب ٰقدصلها هيلع ناك الماك اوضع غلبى مل ناو مد هيلع ناك دح او مد هيلع ناك هئاضع عيمج بيط ولو دح او وضعك بيطلاناق ح يف

“Агар хушбўйлик турли аъзоларда бўлса, ҳамасини жам қилиб кўрилади. Агар катта бир аъзога етса, зиммасига қон лозим бўлади. Катта аъзога етмаса, миқдорича садақа лозим бўлади. Чунки, барча аъзолар хушбўйликнинг ҳаққида битта аъзо кабидир. Агар бутун баданни хушбўйласа, битта қон лозим бўлади” (Масаалик филманаасик).

ТЎШАКНИ ХУШБЎЙ ҚИЛИШНИНГ ҲУКМИ

Киймни хушбўй қилиш жоиз бўлмагани каби кўрпа-тўшаклар ва муҳрим фойдаланадиган нарсаларни ҳам хушбўй қилиш жоиз бўлмайди. Агар кўрпа-тўшакни хушбўй қилгандан кейин тезда уни тозалаб қўйса ёки ювига қўйса, кейинчалик уни истеъмол қилса, каффорат лозим бўлмайди.

ي ف نا (هلوغو) هشارف وا هبوبث وا هنذهب بيطلاناما و هف بيطلاناما او هتعاس نم هلسغ وا هکح ناف انامز بيطلاناق طرتشي شارفل او بوثلا هيلع هيشه

“Хушбўйланиш дегани бадани, кийими, кўрпа-тўшакларига хушбўйликни суртишиликдир. Кийимида, кўрпа-тўшагида каффоратни вожиб бўлиши учун хушбўйлик узоқ муддат туриши шарт қилинади. Агар суртибоқ ортидан ювига ташласа, ҳеч нарса лозим бўлмайди” (Ғуния жадийд).

عيمجو هادرو هراراو هندب يف بيطلانامعتسا نم عونمم ۋارما وا ناك الجرم حملها هشارفو هبایث

“Эхромга кирувчи хоҳ эркак бўлсин ёки аёл баданига, изорига, ридосига ва кийим-кечагига, кўрпа-тўшагига хушбўйлик истеъмол қилишдан қайтарилгандир” (Лубобул манаасик).

КҮЗГА СУРМА СУРТИШ

Хушбўй бўлмаган сурмани ишлатиш кароҳиятсиз жоиздир. Агар хушбўй сурма ишлатиб қўйса, унинг зиммасига садақа вожиб бўлади. Агар сурмадаги хушбўйлик кўп бўлса, бир-икки марта ишлатса ҳам садақа лозим бўлади. Агар бир-икки мартадан кўп ишлатса, қон вожиб бўлади. Сурма суртишда сурманинг ўта хушбўйлигига эътибор берилмайди. Балки, сурмани кўп истеъмол қилишга эътибор қаратилади.

هيلعف بيط هيـف نـاك نـإـف بيـط هـيـف سـيـل لـحـكـب مـرحـمـلا لـحـتـكـيـ نـأـب سـأـب الـوـ مـهـيلـعـف ةـرـيـثـكـ اـرـارـمـ كـلـذـ نـوـكـيـ نـأـلـإـ ةـقـدـصـ

“Муҳрим кўзига хушбўй бўлмаган сурма суртса, зарари йўқдир. Сурмада хушбўйлик бўлса, (бир-икки бор суртса) зиммасига садақа лозим бўлади. Лекин, кўп бор сурма суртса, зиммасига қон лозим бўлади” (Китобул мабсут).

МУҲРИМ ЭҲРОМДАН ЧИҚИШИ УЧУН БОШИНИ АТР СОВУН БИЛАН ЮВИБ СОЧ ОЛДИРИШИ

Муҳрим эҳромдан чиқиши учун бошини атр совун билан ювиб, сочини олдириса, соч олдиришдан олдин атр совун ишлатганлиги учун қандай ҳукм лозим бўлади?

Ином Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ наздида бундай ҳолатда қон вожиб бўлади. Чунки, соч олдиришдан олдин атр совун ишлатиш эҳромда хушбўйланиш ҳисобланади ва муҳримнинг зиммасига қон лозим бўлади. Иномайнлар наздида қон ҳам, фидия ҳам лозим бўлмайди. Чунки, у ҳалол бўлиш учун хушбўйланди. Иномайнлар наздида ҳалол бўлиш учун соч олдириш ёки қисқартириш шарт эмас. Шунинг учун ҳам соч олдиришдан олдин уларнинг наздида хушбўй суртиш мумкиндир.

مُوقَيْ أَلْ رِقْلَحْلَمْ أَقْمَرْ يَمْ طَحْلَابْ سَأَرْ لَسَعَفْ رِيْ صَقْتَلْ أَوْ ، قَلْحَلْرَمْ يَلْعَبْ جَوْ وَلَوْ يَبْأَلْ وَقْ يَفَوْ ، فَيَنَحْ يَبْأَلْ وَقْ يَفْ يَمْ طَحْلَابْ سَأَرْ لَسَعَلْ مَدْلَهْ يَلْعَ وْ ، هَمْ أَقْمَ مَدْلَهْ مَزْلَهْ هَنْ حَيْصَلْ أَوْ... هَلْعَمَدْ دَلْ دَلْ دَمْحَمَوْ ، فُسُوْيِ

“Зиммасига соч олдириш ёки қисқартириш вожиб бўлган киши уларни қилмай бошини хитмий билан ювса, соч олдирган ёки қисқартирганни ўрнига ўтмайди. Хушбўй хитмий билан бошини ювгани учун Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ наздида қон вожиб бўлади. Абу Юсуф ва Имом Муҳаммад раҳимаҳуллоҳлар наздида хушбўйланганлиги учун зиммасига қон вожиб бўлмайди...саҳиҳи қон лозим бўлади” (Бадоиус саноиъ).

ХУШБҮЙ БҮЛМАГАН СОВУН ИШЛАТИШ

Эхром вақтида хушбүй бўлмаган совун ишлатиш жоизми? Муҳрим хушбўй бўлмаган совунларни ишлатганлиги сабабли бошдаги битлар ҳалок бўлмаса, уни ишлатиш жоиз бўлади ва муҳрим зиммасига каффорат ва фидия лозим бўлмайди.

عاجل ایاب هیلع ئیش ال هوجن و ردسلا او نوب اصل او ضرحلاب هسأر لسغ ولو

“Агар бошини ҳурз ўсимлиги, кир совун ва сидир каби нарсалар билан ювса, ижмоан ҳеч нарса вожиб бўлмайди” (Мирқотул мафотиҳ).

АТР СОВУН ИШЛАТИШ

Эҳром ҳолатида атр совун ишлатиш жоиз эмас. Агар муҳрим киши атр совун билан қўлини, юзини ва бошқа бирор аъзосини тўлиқ ювса ёки у билан ювинса, жаримасига битта қон лозим бўлади. Ушнон бир ўсимлик тури бўлиб, одамлар уни ишқор сифатида фойдаланадилар. Агар муҳрим у билан қўлини, юзини ювса зарари йўқ. Агар ушнонга хушбўйлик аралаштирилса ва одамлар орасида “хушбўй ушнон” деб тарқалган бўлса, уни ишлатган кишига қон лозим бўлади. Агар одамлар орасида “ушнон хушбўй эмас” деб тарқалган бўлса, лекин уни ишлатган кишининг бадани хушбўй бўлса, бир марта ишлатган кишига садақа лозим бўлади. Лекин, бир неча бор ишлатиш билан атр совун каби қон лозим бўлади.

عاجإلاب هيلع ءيش ال هون و ردل او نوب اصل او ضر لاب هسأر لسغ ولو

“Агар бошини ҳурз ўсимлиги, кир совун ва сидир каби нарсалар билан ювса, ижмоан ҳеч нарса вожиб бўлмайди” (Мирқотул мафотиҳ).

МУҲРИМ КИШИ ТАНАДАГИ БИТ ВА БОШҚА ПАРАЗИТЛАРНИ ЎЛДИРАДИГАН СОВУН ИШЛАТИШИ

Муҳрим ишлатмоқчи бўлган совун атр совун бўлмаса, лекин бадан ва кийимдаги бит ва бошқа паразитларни ўлдирса, бундай совунларни ишлатиш барчанинг наздида садақани вожиб қилади. Бундай ҳолатда муҳрим киши тажрибали кишилардан қандай совунлар ҳашоратларни ўлдириб, тошмаларни кетказиши ҳақида сўраши лозим.

”لِلْأَمْرِ رَهْفَيْنَ حِبَّلْ وَقِيْفُ مَدْهِيْلَعَ فَرِيْلَابُ هَتَّيْلَجَلُوْسَغْ نَإِوْشِيْلَطْحَلَلَا نَأَلْ ؟ قَدَصَ - لَعَتُهُ لَلَّا أَمْهَرَ - دَمْحُمَ وَفُسُؤِيْ يِبَّلْ وَقِيْفَ، لَعَتَكَلَلَفَ مَأَوَهُلَّا لَتْقَيُّهَنَّكَلَوْ، سَأَرَ وَبُلْسَغَيِّنَأَنْشُأَلَّا كَوْهَلَبِيْطَبَسَيَلَّا قَدَصَلَهُمَزَلَيِّ”.

“Бошини, сақолини хитмий билан ювса Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг наздида қон вожиб бўлади. Абу Юсуф ва Имом Муҳаммад раҳматуллоҳи алайҳ наздида садақа лозим бўлади. Чунки, хитмий уларнинг наздида хушбўйлик эмас. Балки, у ушнон каби ишқор бўлиб, у билан бош ювилади. Лекин, у бошдаги ҳашоратларни ўлдиргани учун садақани лозим қилади” (Мабсут).

ХИТМИЙНИ ИСТЕЪМОЛ ҚИЛГАН КИШИГА НИМА ЛОЗИМ БЎЛАДИ?

Хитмий ўсимликнинг бир тури бўлиб, уни “гулхайр” деб ҳам атайдилар. Бу борада Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ: “У хушбўй қилувчи бўлганлиги боис уни ишлатган киши зиммасига қон лозим бўлади” дедилар.

Имомайнлар: “Хитмий хушбўй нарса ҳисобланмайди. Лекин, у бадандаги ҳашоратларни ўлдириб, тошмаларни тозалайди. Шу боис уни ишлатган кишига садақа лозим бўлиб, қон лозим бўлмайди” дейдилар. Имом Молик, Имом Шофиий ва Имом Аҳмад ибн Ҳанбал раҳматуллоҳи алайҳлардан нақл қилинган рожих қавл ҳам шудир. Умуман олиб қаралганда барча фақиҳлар наздида муҳрим киши хитмийни ишлатиши жиноят ҳисобланади. Шунинг

учун муҳрим киши уни ишлатмагани маъқул.

هَلْ لِأُمَّهَارَةَفِينَحْ يَبْأَلْوَقْ يَفْمَدْهِيَلَعْفِيَمْطَخْلَابْهَتِيَحَلْوَهَسْأَرَلَسَغْنَأَوْ
يَمْطَخْلَانَأَلْ؟َهَقَدَصْ - يَلَاعَتُهَلْلَا أَمْهَارَدَمْحَمَوَفُسُؤِيَيَبْأَلْوَقْ يَفَوْ، يَلَاعَتْ
كَلَذَلَفْمَأَوْهَلْأُلْتَقَيُهَنَكَلَوْ، هَسْأَرَهَبْلَسَعَيِنَأَنْشَأَلَأَكَوْهَلَبِيَطَبَسَيَلْ
هَقَدَصْلَا هُمْزَلَيِ.

“Бошини, сақолини хитмий билан ювса Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳнинг наздида қон вожиб бўлади. Абу Юсуф ва Имом Муҳаммад раҳматуллоҳи алайҳ наздида садақа лозим бўлади. Чунки, хитмий уларнинг наздида хушбўйлик эмас. Балки, у ушнон каби ишқор бўлиб, у билан бош ювилади. Лекин, у бошдаги ҳашоратларни ўлдиргани учун садақани лозим қиласиди” (Мабсут).

ШАМПУН ИШЛАТИШ

Шампун бошни ювиш учун маҳсус ишлаб чиқарилган нарса бўлиб, унда хушбўйлик мавжуддир. Шу боис муҳрим киши уларни ишлатиши жоиз бўлмайди. Чунки, уларда хушбўйлик очиқ-ойдин намоён бўлиб тургани учун ҳам қон лозим бўлади. Хитмийнинг хушбўйлиги одатий ва очиқ-ойдин бўлмагани учун у борада ихтилоф қилганлар. Лекин шампунни хушбўй эканлиги очиқ-ойдин ва маълумдир. Шунинг учун унинг хушбўйлигига ихтилоф қилинмайди ва уни ишлатган киши зиммасига қон лозим бўлади. Шунингдек, кофур ҳам барчанинг наздида хушбўй нарса ҳисобланади ва уни ишлатган киши зиммасига қон лозим бўлади.

رَبِّنَعْلَأْوَرُوفَالْكَلَأْوَسْرَوْلَأْوَنَارَفْعَزَلَأَكْهَدَلَتْسُمْهَحَئَارَهَلْءَيَشَلْكُهَوْهُبِيَطَلَأْوَجَرْيَشَلَأْوَتْيَزَلَأَذَكَهَوْ.َفَيَنَحَيَبَأَدْنَعُبِيَطَأَمْطَحَلَأَوَكَلَدَهَابَشَأَوَكَسْمَلَأَوْمَدَلَإَوْلَأَمْعَثَسَابَهَمْزَلَيَهَفَيَنَحَيَبَأَدْنَعُبِيَطَ

“Заъфарон, варс, кофур, мушки анбар, миск ва шунга ўхшаш нарсалар ҳиди билан роҳатланиладиган хушбўйликдир. Шунингдек, хитмий, зайдун, шийражлар ҳам хушбўйлик ҳисобланиб, Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ надида уни истиеъмол қилган кишига қон вожиб бўлади” (Жавҳаратун наййира).

ЗАЙТУН ЁГИ ВА ХУШБҮЙ ЁГЛАР

Зайтун ёғида сезилар сезилмас хушбўйлик ҳиди бўлиб, агар бир киши бошининг барча қисмига зайдун ёғидан суртиб бирор киши олдида ўтирса, олдидаги киши зайдун ҳидини сезиши жуда мушкул ҳисобланади. У борада Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ: “Зайдун ёғини эҳром ҳолатида ишлатган кишига қон лозим бўлади” деганлар. Имомайнлар наздида эса, садақа вожиб бўлади. Агар муҳрим хушбўйлик аралашган зайдун ёғи ишлатса, бил иттифоқ қон лозим бўлади. Хантал ёғи зайдунга нисбатан хушбўй ҳисобланганлиги боис, Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ наздида муҳрим бошини хантал билан ёғласа, зиммасига қон лозим бўлади. Имомайнлар наздида эса садақа вожиб бўлади. Одатий хушбўйликка эга ёғларни баданга суртилса, барчасида садақа лозим бўлади. Агар хушбўйлиги ошкор бўлган ёғларни ишлатса, зиммасига қон лозим бўлади.

هـ يـ قـ لـ أـ دـ قـ تـ يـ زـ لـ اـ نـ اـكـ نـ إـ فـ ، رـ صـ قـ يـ وـ قـ لـ حـ يـ نـ أـ لـ بـ قـ تـ يـ زـ بـ هـ سـ أـ رـ نـ هـ دـ مـ حـ مـ نـ عـ يـ شـ هـ مـ زـ لـ يـ مـ لـ أـ صـ لـ اـ خـ تـ يـ زـ لـ اـ نـ اـكـ نـ إـ وـ ، عـ اـ مـ جـ إـ لـ اـ بـ مـ دـ لـ اـ هـ يـ فـ فـ ، بـ يـ طـ لـ اـ نـ مـ عـ يـ شـ هـ يـ فـ : دـ مـ حـ مـ وـ فـ سـ وـ يـ وـ بـ أـ لـ اـ قـ وـ ، هـ لـ لـ اـ مـ حـ رـ ةـ فـ يـ نـ حـ يـ بـ أـ دـ نـ عـ مـ دـ لـ اـ هـ يـ فـ فـ ، بـ يـ طـ لـ اـ قـ دـ صـ لـ اـ .

“Муҳрим соч олдириш ёки қисқартиришдан илгари бошини зайдун ёғи билан ёғласа, агар унга хушбўйлик ҳам аралаштирилган бўлса, бил иттифоқ хушбўйланган аъзо бутун бир аъзо бўлса қон вожиб бўлади. Агар холис зайдун ёғини ўзи билан ёғласа, Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ наздида қон, соҳибайн наздида садақа вожиб бўлади” (Муҳийтул Бурҳоний).

ҲИНА СУРТИШ

Эҳром ҳолатида ҳина суртиш жоиз эмас. Шу боис кимки тўлиқ сочиға ёки сақолига ҳина суртган бўлса ёки аёл киши қўлига ёки бошига ҳина суртган бўлса, қон вожиб бўлади. Қоннинг вожиб бўлиши катта аъзонинг барчасига ҳина суртганлиги учундир. Агар бир киши бошнинг баъзисига ёки соқолининг баъзисига ёки қўлининг баъзисига ёки оёғининг баъзисига ҳина суртса, зиммасига садақа вожиб бўлади.

هـ حـ ئـ أـ رـ ءـ آـنـ حـ لـ لـ وـ ... بـ يـ طـ ءـ آـنـ حـ لـ لـ اـ نـ دـ أـ : مـ دـ هـ يـ لـ عـ فـ ءـ آـنـ حـ لـ لـ اـ بـ هـ تـ يـ حـ لـ وـ هـ سـ أـ رـ بـ بـ ضـ خـ نـ إـ فـ نـ آـكـ نـ إـ وـ ، مـ دـ آـهـ يـ لـ عـ فـ ءـ آـنـ حـ لـ لـ اـ بـ آـهـ دـ يـ ةـ مـ رـ حـ مـ لـ اـ تـ بـ بـ ضـ خـ نـ إـ وـ آـبـ يـ طـ ئـ آـكـ فـ ئـ بـ بـ يـ طـ

ْقَدَصْ آهْيَلَعَفْ ۖ لِلْقَدَصْ ۖ

“Мұхрим киши боши ёки соқолини ҳина билан бўяса, зиммасига қон лозим бўлади. Чунки, ҳина ҳушбўйликдир. Ҳинани ҳушбўй ҳиди бордир. Шунинг учун ҳам ҳушбўйликлар сафига киради. Эҳромдаги аёл икки қўлини ҳинага бўяса, зиммасига қон лозим бўлади. Агар оз бўлса, садақа лозим бўлади” (Бадоус саноиъ).

لِمَّا كَمْرَمْلُوكْ بَجَيْلَعْ جَوْ : لَاقْ مَدْ آهْيَلَعْ بَجَيْلَعْ فَكْ تَبْضَخْ آذِنْ

“Аёл киши кафтини ҳинага бўяса, зиммасига қон лозим бўлади... кафтнинг ўзи алоҳида бир тўлиқ аъзодир” (Ғуния жадийд).

ХУШБЎЙ САЛФЕТКА ИШЛАТИШ

Ҳожи ёки умра қилувчи эҳромга киргандан кейин қўлини ёки юзини тозалаш учун ҳушбўй салфетка ишлатиши бил иттифоқ қонни вожиб қиласди, яъни муҳрим киши ҳушбўй салфетка ишлатса, зиммасига қон лозим бўлади. Чунки, ҳушбўй салфетканинг ҳиди ҳинага нисбатан ўткирроқдир. Шу боис эҳром ўраган киши доимо нимани ишлатаётганига эътибор қаратиши лозим бўлади. Токи, билиб-бilmай жиноятга қўл уриб қўймасин. Самалиётда учиш давомида намланган ҳушбўй салфеткалар тарқатилади. Уларни истеъмол қилишлари билан зиммаларига қон вожиб бўлади.

خَلَا ظَبِيطَةَ حَئَارَهَلَامَ بَيَطَلَا نَالَ

“Хушбўй нарса деб, хушбўй ҳиди бор нарсага айтилади” (Бадоус саноиъ).

رَبْنَعْلَأَوْ رُوفَأَكْلَأَوْ سَرْوْلَأَوْ نَارْفَعْزَلَأَكْ دَلْتْسُمْ حَئَارَهَلَكْ وُهْ بَيَطَلَأَوْ جَرْيَشَلَأَوْ تَيَّزَلَأَدَكَوْ . َفَيَنَحْ يَبَأْدَنَعْ بَيَطَيْمَطَخَلَأَوْ كَلَذَهَابَشَأَوْ كَسْمَلَأَوْ مَدَلَإَوْ لَأْمَعْسَابَهَمَزَلَيَفَيَنَحْ يَبَأْدَنَعْ بَيَطَ

“Заъфарон, варс, кофур, мушки анбар, миск ва шунга ўхшаш нарсалар ҳиди билан роҳатланиладиган ҳушбўйликдир. Шунингдек, хитмий, зайдун, шийражлар ҳам ҳушбўйлик ҳисобланиб, Абу Ҳанифа раҳматуллоҳи алайҳ надида уни истеъмол қилган кишига қон вожиб бўлади” (Жавҳаратун найири).

ХУШБҮЙ НАРСАНИ ИСТЕЙМОЛ ҚИЛИШ

Мұхрим киши әхром вақтида қандайдир хушбүй овқат истеъмол қилаётганида оғзининг аксариятига хушбүйлик тегса, зиммасига қон лозим бўлади. Агар хушбүй таом оғизнинг бир қисмига тегса ёки оғизни тўлдирмайдиган даражада хушбүй таом оз бўлса, мұхрим зиммасига садақа вожиб бўлади.

ناب اليلق ناك ناو مدلـا بـجـي هـمـفـ رـثـكـابـ قـصـتـلـيـ نـاـ وـهـ اـرـيـثـكـ اـبـيـطـ لـكـاـ وـلـفـ خـبـطـ وـاـ طـلـخـ رـيـغـ نـمـ وـهـ اـمـكـ هـلـكـاـ اـذـهـ قـدـصـلـاـ هـيـلـعـفـ هـمـفـ رـثـكـابـ قـصـتـلـيـ مـلـاـ خـلـاـ.

“Агар кўпгина хушбўй нарсалар еса ва улар оғзининг аксар қисмига тегса қон вожиб бўлади. Агар оғзининг ҳаммасига тегмайдиган даражада оз еса, зиммасига садақа лозим бўлади. Буларнинг барчаси қайнатиб ёки қовурилиб пиширилмаган ҳолатдагисидир” (Ғуния жадийд).

ЗАЪФАРОН ВА БОШҚА ХУШБҮЙ ҲИД БЕРУВЧИ ЗИРАВОРЛАР СОЛИНГАН ТАОМЛАР

Заъфарон ёки хушбўй ҳид берувчи зираворлар солиб пиширилган таомларни истеъмол қилган кишига каффорат ёки фидия вожиб бўлмайди. Агар уларнинг ҳиди ўткир бўлса ҳам. Чунки, хушбўй зираворлар масаллиқлар билан пиширилганлиги боис хушбўйликдан чиқиб овқатга айланиб қолди.

خـلـاـ مـدـ هـيـلـعـفـ اـرـيـثـكـ نـاكـ نـاـ مـاعـطـلـاـ يـفـ نـوـكـيـ نـاـ رـيـغـ نـمـ اـنـارـفـعـزـ لـكـاـ وـلـوـ.

“Агар таом ташқари ўринларда заъфаронни еса ва у кўп бўлса, зиммасига қон лозим бўлади (таомга аралаштириб пиширилган бўлса, зарари йўқ)” (Татархония).

مـلـ مـاعـطـ يـفـ لـعـجـ نـإـفـ ،هـيـلـعـ ءـيـشـ الـفـ لـكـأـفـ ،خـبـطـ وـمـاعـطـ يـفـ نـاـرـفـعـزـلـاـ لـعـجـ نـإـوـ بـسـأـبـ الـفـ ،حـلـمـلـاـكـ رـانـلـاـ هـسـمـتـ.

“Агар заъфаронни таомга солиб пиширилса ва уни еса, зиммасига ҳеч нарса лозим бўлмайди. Агар уни ўтда пиширилмайдиган салат каби нарсаларга аралаштирилса ҳам зарари йўқдир” (Мухийтул Бурхоний).

راصو بيطلالа مکح نم جرخ هنال هلکأب سأب الـف هـبـطـو مـاعـطـلـا يـف هـلـعـجـ وـلـفـ
بيطلـا حـيـرـ نـاـكـ وـلـو هـلـکـأـبـ سـأـبـ الـفـ بـيـطـلـاـ نـمـ رـاـنـلـاـ هـتـرـيـغـ اـمـ لـكـ كـلـذـکـوـ اـمـاعـطـ
رادـلـ اوـ لـيـبـجـنـزـلـاـ نـمـ هـبـرـاـقـالـاـوـ نـارـفـعـزـلـاـكـ خـبـطـ دـقـ مـاعـطـ يـفـ هـلـعـجـ نـافـ هـنـمـ دـجـوـيـ
خـلـاـ هـيـلـعـ ئـيـشـ الـفـ مـاعـطـلـاـ يـفـ لـعـجـيـ يـنـيـصـ

“Агар таомга қўшиб хушбўй нарсани пиширилса, ейишда зарари йўқдир. Чунки, у хушбўйлик ҳукмидан чиқиб таомга айланиб қолди. Шунингдек ўт тегиб ўзгартирилган хушбўйликларни ейишда ҳам зарари йўқжdir. Гарчи ундан хушбўйлик ҳиди анқиб турган бўлсада. Заъфарон, занжабийл, дори сийний каби хушбўйликларни пиширилган таомга солинса, уни ейишда ҳам зарари йўқдир” (Ғуния жадийд).

ОВҚАТНИ ХУШБЎЙ НАРСА БИЛАН ҚЎШИБ ЕЙИШ

Муҳрим киши овқатланаётган пайтда овқат билан хушбўй нарсани қўшиб истеъмол қилса, яъни масаллиқлар билан пиширилмаган хушбўй нарсани овқат билан еган муҳрим зиммасига каффорат лозим бўлмайди. Лекин, бундай қилиш макруҳдир. Юқоридаги ҳукм хушбўйлик овқатга мағлуб бўлган ўриндадир. Агар хушбўйлик овқатга ғолиб бўлса, муҳрим зиммасига қон вожиб бўлади. Овқатни хушбўй нарсага ғолиб ёки мағлублиги жузларга қараб аниқланилади. Бунда хушбўй нарсани ҳидини ўткирлигига эътибор қаратилмайди. Агар овқат билан қўшиб ейиладиган хушбўй нарсанинг ҳиди ўткир бўлса, овқат билан уни қўшиб истеъмол қилиш макруҳ бўлади.

Хـلـاـ هـيـلـعـ ئـيـشـ الـفـ هـبـ ۋـوـمـ ھـيـرـ تـنـاـكـ اـذـاـ كـلـذـ ھـرـكـ خـبـطـيـ مـلـ نـاوـ

“Хушбўй нарса пиширилмаса, ҳиди бўлса ейиш макруҳдир. Лекин,истеъмол қилувчига ҳеч нарса лозим бўлмайди” (Татархония).

وـهـ نـارـفـعـزـلـاـ نـاـ الـاـ هـبـ سـأـبـ الـفـ حـلـمـلـاـكـ رـاـنـلـاـ هـسـمـتـ مـلـ مـاعـطـ يـفـ لـعـجـ نـاوـ
بـلـاغـلـلـ اـرـابـتـعـاـ مـدـلـاـ هـمـزـلـيـ ذـئـنـيـحـفـ بـلـاغـلـاـ

“Агар хушбўй нарсани олов тегмаган таъомга солинса, туз каби бўлади ва зарари йўқдир. Лекин, заъфарон кўп бўлса, ўшанда ғолибни эътибори билан қон лозим бўлади” (Татархония).

ئىش الو هرك ۋە دوجوم ھەتھئار تناناڭ ناف ھەر يغۇ حەملەك خې طەلخ چەلەخلا نارفعزەلەك وەف اپلاغ ناك اذا اما كەلەتسەمەلەك ھەناف اپولۇغۇ ناك اذا ھەيلۇن قەرفو ھەلوقۇ... ۋە ھەتھئارلىدا دوجوم ئازجىلا ئەرثك طانمەلە نال ھەلوقۇ... ئازجىلا بې جىف خەلە ئازجىلا ئەرثك بەھىف بولۇغەلە نام بەلاغەلە.

“Пиширилmasдан ейиладиган нарсага хушбўйликни аралаштирилسا, ҳиди келиб турган бўлса, уни ейиш макрухдир. Лекин, зimmасига бирор нарса вожиб бўлмайди. Агар оз бўлса, худди аралашгандა ийќ бўлиб кетадиган нарса каби ҳеч нарса лозим бўлмайди. Аммо хушбўйлик ҳеч нарса аралаштирилмаган заъфарон каби кўп бўлса, жазо вожиб бўлади” (Ғуния жадийд).

ХУШБЎЙ ИЧИМЛИКЛАР

Агар хушбўй нарсалар ичимликларга қўшилса, унинг ҳукми ичимлик эмас хушбўйлик бўлади, яъни хушбўйлик ғолиб бўлиб, муҳрим ундан кўп ичса, зimmасига қон лозим бўлади. Агар хушбўйлик мағлуб бўлса, муҳрим зimmасига садақа вожиб бўлади. Агар хушбўйлик мағлуб бўлиб, муҳрим киши ундан бир жойда бир неча бор ичса, зimmасига қон лозим бўлади. Агар турли жойда бир неча бор ичса, яъни бир жойда бир неча бор ичмай, ҳар-ҳар жойда ичса садақа вожмб бўладиозим бўлади.

Овқатларга аралаштириб ташланган хушбўй нарсалардаги асл ҳукм хушбўйлик эмас, балки овқат ва таомдир. Ичимликларга аралаштирилган хушбўй нарсаларнинг ҳукми ичимлик эмас хушбўйликдир.

ئىش الف بې طلل ال ماع طلل مكح لاف خوب طم ماع طب بې طلا طلخ اذا ھەل صاحو ھەيير دجوی ئاوسو ال وا رانلا ھەتسەم ئاوسو اپولۇغۇ وا اپلاغ بې طلا ناك ئاوس ھەيلۇن ال وا.

“Ҳосил гап шуки, хушбўйликни пиширилган таомга қўшилса, таомга ҳукм қилиниб, хушбўйлик туфайли зimmасига ҳеч нарса лозим бўлмайди. Хушбўйлик кўп бўлсин ёки оз бўлсин ва таом оловда пиширилган бўлсин ёки бўлмасин, хушбўйликни ҳиди келиб турган

бўлсин ёки келмасин фарқи йўқ” (Ғуния жадийд).

اعئام بى طلل مكحلاف ۋەقلاب لفونرقل او لىيەلاك بورشمې ھطلخ ناو ھلوقو ناك ناو ۋەقدىصف ال او ارىشك برش نا مىد بجى ابلاغ بى طلا ناك ناف ادماج وا ناك ۋەرم لكىلف ال او سلىجملا دختا نا مىد ارارم ھېرسى نا ال ۋەقدىصف ابولغم خلا ئازجا الا ۋەركب اھىف بولغملا نم بىلاعىلا قىرفو ھلوقو... ۋەقدىص.

“Агар хушбўйлик ичимлика аралаштирилса, ҳил ва қalamпирмунчоқ қаҳвага аралаштирилгани каби хушбўйликка ҳукм қилинади. Хоҳ у суюқ бўлсин ёки қўйиқ бўлсин. Агар аралашган хушбўйлик аралашган нарсасидан кўпроқ бўлиб, ундан кўп ичса, қон вожиб бўлади. Агар оз бўлса, садақа вожиб бўлади. Лекин, қайта-қайта бир мажлисда ичса, қон вожиб бўлади. Ҳар-ҳар жойда ичса ҳар ичкани учун садақа вожиб бўлади. Ғолиб ва мағлублик аралашган нарсаси кўп ёки оз эканлиги билан бўлади” (Ғуния жадийд).

ХУШБЎЙ НАРСАЛАР БИЛАН МУОЛАЖА ҚИЛИШ

Ярага пиширилмаган хушбўйлик қўшилган дори қўйилган бўлса ва хушбўйлик бошқа нарсалардан ғолиб бўлса ҳамда яра тўлиқ бир аъзони қамраб олмаган бўлса, муҳрим зиммасига садақа вожиб бўлади. Масалан, бир кишининг бошига ёки қўлига бирор яра чиқса ва яра аъзони тўлиқ қамраб олмаган бўлса ҳамда унга хушбўйлик аралаштирилган дори қўйилса, муҳрим зиммасига садақа вожиб бўлади. Агар яра бош ёки юзни тўлиқлигича қамраб олган бўлса, пиширилмаган хушбўйлик ғолиб бўлса, муҳрим зиммасига қон вожиб бўлади. Шунингдек, биринчи яра ўрнидан бошқа яра чиқса ёки бошқа жойдан яра чиқса ва хушбўй аралаштирилган дори ишлатилса, битта каффорат кифоя қиласди.

ھتخارج ھقزىلاب اخوبطمنكىي ملوبىلاج ھيف ئاودب وابى طلابىوادت ولوكىلذلۇفىي نا الارىشكىوا اووضۇبىعوتسىمىل ھتخارجلا عضوم ناك اذا ۋەقدىص ھمزلىي ئاودلە ھېلىع ررکت ناو ۋەدھ او ۋەرافك ھېلىعف ايقاب ھتخارجلا مادام مىد ھمزلىي ف ارارم ىلوالا أربىت نالىبىق رخا لىحە يف واعضوملا كىلتىف ئىرخا ۋەحرق تىچىخ اذا اذكىو.

“Агар хушбўй нарса билан даволанса ёки хушбўйлик ғолиб бўлган нарса билан даволанса ва улар оловدا пиширилmasa, сўнг уни жароҳатига ёпиштирса, садақа лозим бўлади. Жароҳат бир тўлиқ

аъзони ташкил қилмаган бўлса. Лекин, жароҳат кичкина бўлса ҳам хушбўйлик аралашган дори у ерга бир неча бор қўйилса, қон вожиб бўлади. Жароҳат тузалмас экан хушбўй дорини бир неча бор қўйиш билан битта қон лозим бўлади. Шунингдек, агар ўша жароҳат жойи қайтадан жароҳатланса ёки жароҳати тузалмай ёнидан бошқа жароҳат чиқса ҳам ҳукм шундайдир, яъни битта каффорат кифоя қиласди” (Ғуния жадийд).

Агар дори хушбўйликка мағлуб бўлса ёки хушбўйлик дори билан пиширилган бўлса, уни ишлатиш фақат макруҳ бўлади ва муҳрим зиммасига ҳеч қандай каффорат лозим бўлмайди. Масалан, зайдун ёғи билан муолажа қиласа ёки арзимаган хушбўйлик қўшилган даво билан муолажа қиласа, муҳрим зиммасига ҳеч қандай каффорат лозим бўлмайди.

ЯРАГА МАЛҲАМ ҚЎЙИШ

Муҳримнинг оёғи ёрилган ёки яра бўлса ва унга хушбўй бўлмаган малҳам қўйса ёки зайдун ёғи каби очик-ойдин хушбўй бўлмаган ёғ суртса, муҳрим зиммасига каффорат лозим бўлмайди. Шунингдек муҳрим киши ярага ҳайвон ёғини суртса ҳам зиммасига каффорат лозим бўлмайди.

لصالا وه ناك ناو هنال ھيلع ئيش الـ جـريـشـ وـاـ تـيـزـبـ ھـرجـ وـاـ هـلـجـرـ قـاقـشـ نـهـداـ وـلـ ھـيلـعـ بـجـيـ الـفـ بـيـطـلـاـ لـامـعـتـسـاـ ھـلـمـعـتـسـيـ مـلـوـ ۋـقـيـقـحـ بـيـطـلـاـ بـاسـتـكـاـ يـفـ سـيـلـ اـمـنـمـ دـحـ اوـلـكـ نـاـلـ مـحـشـلـاـ اـذـكـوـ ھـيلـعـ ئـيشـ الـفـ نـمـسـبـ نـهـداـ وـلـوـ ئـيشـ خـلـاـ بـيـطـلـاـ لـصـاـ الـوـ ۋـقـيـقـحـ بـيـطـبـ

“Агар оёғининг ёриқларини ёки жароҳатини зайдун билан ёки шираж билан ёғласа, зиммасига ҳеч нарса вожиб бўлмайди. Чунки, улар хушбўйлик олинадиган асосий нарса бўлсада, ўзлари ҳақиқатда хушбўйлик эмасдир. Инсонлар уларни хушбўйлик сифатида истеъмол қилмайдилар. Агар ёғ, ҳайвон ёғлари билан ёғласа ҳам ҳеч нарса вожиб бўлмайди. Чунки улардан бирортаси хушбўйлик ҳам эмас ва хушбўйлик олинадиган нарса ҳам эмас” (Масаалик фил манаасик).

“Мабсут” китобининг соҳиби ярага қўйиладиган дори ёки малҳамга солинган хушбўй нарсаларнинг ҳукми овқатга солинган хушбўй нарсалар каби, яъни овқатга солинган хушбўй нарсалар ейиладиган нарса ҳукмида

бўлгани туфайли муҳрим зиммасига каффорат лозим бўлмаганидек, дориларга аралаштирилган хушбўй нарсалар ҳам овқатга аралаштирилган хушбўй нарсалар каби хушбўйликдан чиқиб дори ҳукмида бўлади ва уни истеъмол қилган киши зиммасига каффорат лозим бўлмайди, деганлар. “Мабсут” китобининг соҳиби бу борада келтирган мисоллар аслида хушбўйлик олинадиган нарсалар эмас.

هُدْصَقٌ نَّأْلٌ ؛ ئِيْشٌ هِلْعٌ نُكَيْمَسٌ وَلِتْيَزَبِ وَلِجَرَقَ أَقْشَنَهَدِ آذَاءِ
ئِيْشُ مَزْلَمٌ مِلْكَأَوْلُهَنَّأَلَوْ رِمَارْحِيلَلَأَحِ يِفُهْنَمِعُونَمَمُ رِيَغِ يِوَادْتَلَأَوْ ، يِوَادْتَلَأَ
ئِلِّيْلَوْلِجَرَقَ أَقْشَنَهَدِ نِإَفِ.

“Агар оёқ ёриқларини зайдун ёки ҳайвон ёки сарёқ билан ёғласа, зиммасига ҳеч нарса вожиб бўлмайди. Чунки, улардан кўзланган мақсад даволаниш бўлиб, эҳромдаги киши даволанишдан қайтарилиган эмас. Шунингдек, муҳрим уларни еб истеъмол қилганда ҳам ҳеч нарса вожиб бўлмас эди. Шундай экан оёғининг ёриқларини улар билан ёғлаш билан ҳеч нарса вожиб бўлмаслиги авло йўлга кўрадир” (Мабсут).

“Ҳидоя” китобида ҳам хушбўй нарсаларни дори сифатида муолажа учун ишлатишда ҳеч қандай каффорат лозим бўлмайди дейилган.

يِفِ بِي طَبَسْ يَلْهَنَّأَلِ ؛ هِيَلَعَ رَأْفَكَ الَّفِي لِجَرَقُقْشَنِ وَأَهَجْرِ وَبِي وَأَدْوَلَوْ
هِجَوْ لِعُهُلَأْمَعْتَسِ طَرَثْشُيَفِ هِجَوْ نِمُبِي طَهُلِصَأْوُهِ آمَنِإِسْفَنِ
بِي طَطَّلَأَ.

“Муҳрим киши жароҳат, оёқ ёриқларини зайдун ёғи билан ёғласа, зиммасига ҳеч нарса вожиб бўлмайди. Чунки, у хушбўйлик эмас, балки хушбўйлик олинадиган нарса ёки бир жиҳатдангина хушбўйлик холос. Каффорот вожиб бўлишлиги учун уни хушбўйланиш учун истеъмол қилган бўлиши шарт” (Ҳидоя).

ҲАЖАРИ АСВАД ВА РУКНИ ЯМОНИЙДАГИ ХУШБЎЙЛИКЛАРГА ҚҮЛ ВА ЮЗЛАРНИ ТЕККАЗИШ

Аксарият одамлар ҳажари асвад билан рукний ямонийга атр суртиш ибодат ва фазилатли амаллардан деб биладилар. Ҳолбуки тавоғ қилувчилар учун имконини топган кишиларга ҳажари асвадни ўпиш ёки

қўлини теккизиб истилом қилишлик суннатдир. Агар ҳажари асвадга атр сочиб юборилган бўлиб, эхромдаги киши ҳажари асвадни ўпган ёки унга қўлини унга теккизган вақтда, хушбўйлик унинг юзи ёки қўлини нам қилса зиммасига қон вожиб бўлади. Агар юз қўли нам бўлмай бироз атр ёпишган бўлса садақа вожиб бўлади. Демак, яхшилаб тафаккур қилиб қаралса, ҳажари асвадга атр сепиш фазилатли иш эмас экан, балки, ибодат қилувчиларга зиён келтирувчи ишдир. Шу боис ҳам ҳажари асвад билан руқни ямонийга атр суртмаслик лозим ва ундан сақланиш зарурдир.

﴿أَلِيلَقَ نَاكْ نِإِو ، مَدْهِيَلَعَفُ رِيَثَكْ قُولَخُهَدِيٌّ وَهَمَفَ بَاصَأَفَ نَكْرِلَا مَلَتْسِنِإِو
عَضَوْمَ نَمَ وَأَنْكِرِلَا نِمَ وَبَ قَرَتْلَا قُولَخِلَا نُوكِيٌّ نَأِنْيَبَ قَرَفَ آلِهِ قَدَصَ هَيَلَعَفَ
رَخَآ﴾

“Рукни ямонийга құлини текказғанда оғзи ёки құлиға күпгина хушбүйлик ёпишса, зиммасига қон вожиб бўлади. Агар озроқ бўлса, зиммасига садақа вожиб бўлади. Хушбўйлик рукни ямонийдан ёпишганми ёки бошқа жойлардан ёпишганми аслида бунинг ўртасида фарқ йўқ” (Мабсут).

هُنَّا إِلَى ؎َرَافَكْلَإِهِيَلَعٌ نِإِهِبِي طُنِمُهَدِيَ بِأَصَأَفَرَجَحَلِمَلَتْسِهِنَمِيَفَأُولَأَقَوَهِنَّا إِلَى ؎َرَافَكْلَإِهِيَلَعٌ فِقَيَ الَّهِرَافَكْلَإِهِبُوْجَوَوَ، بِهِيَطَّلَإِهِبُدَصَقَيَ مَلِنِإِهِ، بِهِيَطَلَإِهِلَمَعَتْسِهِرَدَصَقَلَا

“Хажари асвадни ўпиган ёки қўлини теккизган кишининг қўлига хушбўйлик ёпишса зиммасига каффорат вожиб бўлади деб айтганлар. Чунки, у қасддан бўлмасада хушбўйликни истеъмол қилди. Каффоротни вожиб бўлишлиги қасддан қилиш ёки қилмасликка боғлиқ эмас” (Бадоиус саноиъ).

ЭХРОМ ҲОЛАТИДА АТТОР ДҮКОНИГА БОРИБ ҮТИРИШ

Мұхрим киши аттор дүкөнің бориб ўтираса-ю, лекин кийиміңдегі ёки баданиң аттар тегмаса, зымасыңа каффорат лозим бўлмайди. Чунки, хушбўйлик баданга ёки кийимга тегсагина каффорат лозим бўлади. Агар аттор дүкөнің мұхрим киши борганлиги сабабли кийиміңдегі ёки баданиң аттар ҳиди ўрнаб қолса, зымасыңа каффорат лозим бўлмайди. Мұхрим баданиң ёки кийимга хушбўй суртмай атни ҳидини ҳидлаши макруҳдир.

ریغ ھنأں ھي لع ئېش آل فەجئار و بآيىتىب قىلۇغە يىف رەمچىڭ دەق ئەتىب لەخ دازى ع نەمىي ال ۋەھئارلا درجمو نىيعلاب ۋەھئارلىم تىسىل انە ۋەننېيۇب ۋەھئارلى نالا خەلدا نەنم.

“Эхромдагى كىши خىشبۇйلىك تутاتىلغان хوناغا كىرسا ва كىيىمىغا уни ھىدى ھۇنىشىب қولسا، زىمماسىغا ھەچ نارسا ۋожىب بۇلمайдى. چۈنكى، يە خىشبۇйلىكنىڭ ئەن ئۆزى(، يەننى سۇيۇقلigi)دان فەيدالانمادى. خىشبۇйلىكنىڭ ھىدى ئەسە، سۇيۇقلىك ئەمەس. مۇھرىم كىши ھىدنى ئۆزىدەن ۋەھئارلىگان ئەمەس” (Fۇنۇجا ئەجەپ).

آن دۇن عەيىلەت ئەن ئۆزىش آل ئەمەش وەل و ... نەھىيەرلەو بەطلەمۇھەللىرىنى دەرىجى.

“مۇھرىم كىشي خىشبۇйلىكنى ئەكى رايھەننى ھىدلاشى ماڭرۇھدىر... уни ھىدلاسا زىمماسىغا ھەچ نارسا ۋожىب بۇلمайдى” (Badoiustan).